

Over de drassige grond, die we als kind alleen betraden als de sloot was toegevroren, wandel ik terug, het hek weer uit. Ik steek opnieuw over en loop langs het blok naar het ruitvormige plein dat gevormd wordt door de kruising van de Vreeswijkstraat met de Driebergenstraat en de Loevesteinlaan. Aan de overkant zijn de winkels. En daaraan kun je zien dat alles verandert terwijl het in wezen allemaal hetzelfde blijft.

De Sierkan, waar we korstloze Leidse moesten kopen en binnen een kwartier weer met een rood hoofd voor de toonbank stonden, teruggestuurd door moeder omdat we van een gulden in plaats van een rijksdaalder hadden teruggekregen, bestaat niet meer. Maar in hetzelfde winkelpand wordt, nu door de firma Waayer, nog steeds kaas verkocht. De slager zit er nog en draagt, blijkens de winkelruit, zelfs nog dezelfde naam. Maar hij heeft nu paardenbiefstuk in de aanbieding en daar zou hij bij mijn moeder niet mee hebben moeten aankomen. En waar eens het filiaal was van fabrieksbroodbakker Hus – Fred, voor het eerst verliefd, informeerde er 8 jaar oud alvast naar de prijs van een bruidstaart – huist nog steeds een bakker.

Wij hielden niet van het grijzige regeringswit van Hus. Mijn moeder betrok het brood van opa Groen, die – alpinopet, beige stofjas en tenen broodmand onder de oksel geklemd – aan de deur kwam. Opa Groen had een handige manier om zijn omzet te vergroten. Aan ons, buitenspelende kinderen, vroeg hij altijd of we een krentenbol lustten. Die lustten wij wis en waarachtig wel. Met een royaal

gebaar diepte hij de nog warme bollen dan op uit zijn heerlijk naar vers brood geurende bakkerskar. "Hier jongens, pak maar aan." Geen wonder dat wij zielsveel van opa Groen hielden, niet wetende dat hij die krentenbol gewoon op de rekening zette, die dan de zaterdag erop door onze nietsvermoedende moeders werd voldaan. Ooit ben ik, vier jaar oud, met zo'n door opa Groen verstrekte krentenbol in de hand door mijn moeder weggeplukt terwijl ik tussen het nieuwsgierige publiek niet begripend naar de gevolgen van een verkeersongeval in de Driebergenstraat stond te kijken. Er was een kind van mijn leeftijd, dat bij haar zusje achterop had gezeten, van de fiets gevallen en met haar hoofd onder het achterwiel van een zandauto geraakt. Ik keek naar die merkwaardige bult onder die grauwe deken, die daar zomaar op de rijweg lag, en hapte, intussen peinzend wat dat nu toch zou kunnen zijn, van mijn krentenbol. Wist ik veel dat de grijsbruine smurrie die de politie van de keien stond te spuiten, de hersens van dat kind waren.

Het gebeurde pal voor de deur van 'De Wijnkelder', waar de eigenaar, meneer De Heer, een trouwe klant had aan mijn vader, die er zijn wekelijkse mandje wijn en oude Bokma haalde. De slijter die er nu is gevestigd, noemt zich nog steeds 'De Wijnkelder'. Ernaast zit, net als toen, nog een kantoorboekhandel. En op de hoek waar Jaap Klingeman in groente en fruit deed zetelt nu de firma William's, even goed nog steeds in groente en fruit. Maar de Coöperatie – waar we niet kwamen omdat het een "kruidenierswinkel voor de rooien" was, zoals mijn

vader placht te zeggen – is, mét de Berlijnse Muur, gevallen. Het hoekpand biedt nu onderdak aan Cor Rol's Tapijthal.

Ook aan de overkant van de Driebergenstraat zijn twee winkels die ik mij herinner, verdwenen. Het sigarenzaakje, waar ik als boodschappenjongen voor Jan pakjes Winfield kocht en voor pa de witte doosjes Schimmelpenninck, met in elk vijf stuks sigaren, waarvan hij er drie per dag leegrookte, heeft een gedaanteverandering tot gewoon woonhuis ondergaan. Hetzelfde is gebeurd met brandstoffenhandel Aandewiel op nummer 294, onze vaste leverancier van antraciet voor de open haard en eierkolen voor de gewone kachel. De letters boven het raam zijn weg, maar het woord "Kolen" is desondanks nog goed leesbaar.

Ik sla linksaf de Zegveldstraat in en zie de Paaskerk recht vooruit; niet mooi, maar zelfs van grote afstand als godshuis niet te missen. En dat valt van lang niet alle godshuizen te zeggen. Je kunt er aan twee kanten omheen. Ik ga, als vroeger op weg naar de lagere school, rechtsom via de Abcoudestraat en passeer het pleintje met de bijgebouwen van de kerk, die tegenwoordig wat wijds als 'zalencentrum' worden aangeduid. In een van die zalen ging ik ter kleuterschool. De eerste dag, herinner ik mij, heb ik bitter moeten wenen, eerst toen mijn moeder wegging, mij er alleen achterlatend tussen al dat vreemd gespuis, en andermaal om twaalf uur toen zij bij het uitgaan van de school niet als andere moeders op het plein op